

Onderzoek arbeidsmigratie Zoetermeer

In opdracht van Rekenkamer Zoetermeer

22-05-25/Rapport

/Andersson Elffers Felix

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	
1. Aanleiding en beleidscontext	3 - 7
2. Onderzoeksopzet	8 - 9
3. Bevindingen	10 -17

Colofon

Datum
16 juni 2025

Versie
Rapport

Opdrachtgever
Rekenkamer Zoetermeer

Auteurs
Danique van der Burg, Koen van Wijk en Jasper Sterrenburg

Referentie
ZR29/Rapport

1. Aanleiding en beleidscontext

Aanleiding en context

De positie van arbeidsmigranten in Nederland is kwetsbaar
Het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, onder leiding van Emile Roemer, (ook wel commissie Roemer genoemd) heeft dit vraagstuk op de agenda gezet en een rapport naar buiten gebracht met aanbevelingen om de situatie van arbeidsmigranten in Nederland te verbeteren. Hierin zijn aanbevelingen gedaan die zich richten op het beheersen van de uitzendsector, de registratie van arbeidsmigranten, huisvesting, gezondheid en welzijn. Een aantal van deze aanbevelingen richten zich ook op gemeenten.

Vraagstukken rondom arbeidsmigranten raken aan verschillende domeinen binnen de gemeente. Dat maakt ook dat er binnen gemeenten vaak geen duidelijke 'eigenaar' is van dit onderwerp en beleid versnipperd is. Hoewel dat niet per definitie problematisch is, kan het er in sommige gevallen voor zorgen dat zaken die om aandacht vragen langer blijven liggen dan nodig.

Dit rapport biedt meer inzicht in deze groep en het beleid in Zoetermeer
Binnen gemeente Zoetermeer is geen overkoepelend beeld van het beleid dat voor deze doelgroep bestaat en is ook geen inzicht in de feiten en cijfers over de arbeidsmigranten die in Zoetermeer verblijven. Daarmee is niet duidelijk in welke mate het landelijke vraagstuk ook speelt voor gemeente Zoetermeer, welke risico's hierbij komen kijken en welke handelingsperspectieven de gemeente heeft.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

'Wat is de aard en omvang van arbeidsmigranten in Zoetermeer, hoe gaat de gemeente met deze groep om, welke maatschappelijke effecten zijn toe te schrijven aan arbeidsmigranten en wat is de informatiepositie van de raad?'

Dit onderzoek is uitgevoerd om antwoord te geven op bovenstaande vraag en daarmee bij te dragen aan een inhoudelijk en gefundeerd gesprek over wat de gemeente zou kunnen doen om bij te dragen aan het verbeteren van de positie van arbeidsmigranten.

We onderscheiden arbeidsmigranten van andere soorten vreemdelingen in Nederland

Er bestaat geen eenduidige, algemene definitie van arbeidsmigratie
In het kader van dit onderzoek hanteren we een brede en functionele omschrijving die aansluit bij de praktijk en de data die beschikbaar zijn vanuit het Centraal Bureau voor de Statistiek.*

Iemand die afkomstig is uit een ander land en tijdelijk in Nederland verblijft om te werken en waarvan het inkomen lager is dan 70% van het minimale jaarloon van kenniswerkers.

Kenmerken van arbeidsmigranten in dit onderzoek

- Arbeidsmigranten zijn veelal afkomstig uit EU-landen, zoals Polen, Roemenië en Bulgarije
- De meesten zijn werkzaam in praktische en laagbetaalde banen. Bijvoorbeeld in de logistiek en land- en tuinbouwsector
- Arbeidsmigranten voeren vaak seizoensgebonden werkzaamheden uit.

De definitie van arbeidsmigranten kent een aantal complexe afwegingen
Het afbakenen van de definitie van arbeidsmigrant kent een aantal uitdagingen. We zien dat in verschillende onderzoeken verschillende keuzes worden gemaakt in de afbakening van de doelgroep. Dat betekent ook dat onderzoeken lastig met elkaar te vergelijken zijn. De belangrijkste factoren die zorgen voor verschillen zijn:

- **Inkomensgrens** – Wanneer is iemand laagbetaald? Hiervoor kun je het sociaal minimum hanteren, maar daarmee wordt een groot deel van de internationale werknemers die nog steeds in vrij kwetsbare situaties kunnen verkeren buiten beschouwing gelaten. We kiezen in dit onderzoek voor internationale werkers die minder verdienen dan 70% van het minimale jaarloon voor kenniswerkers.**
- **Arbeidsstatus** – gaat het over mensen die momenteel werk verrichten, of ook over mensen die naar Nederland zijn gekomen om te werken, maar inmiddels (tijdelijk) werkloos zijn? We kiezen in dit onderzoek in de kwantitatieve analyse voor het eerste. Voornamelijk omdat we daar voldoende data voor hebben. Het nadeel is dat we hiermee potentieel een zeer kwetsbare groep – werkloos en mogelijk dakloos – niet terugzien in de cijfers.
- **Tijdelijkheid** – wat verstaan we precies onder tijdelijk? Hoe lang is iemand arbeidsmigrant en wanneer wordt iemand een ingezetene of reguliere migrant? Bij het bepalen van de totale omvang van de groep arbeidsmigranten is deze grens van belang. In de meeste onderzoeken wordt een periode van tien jaar gehanteerd. In dit onderzoek hanteren we geen grens: zo lang een internationale werknemer geen Nederlands paspoort heeft valt deze onder onze definitie.

*De adviesraad migratie heeft een uitgebreid artikel geschreven over de verschillende definities en gevolgen voor schattingen: https://www.adviesraadmigratie.nl/actueel/weblog/blogseries-en-commentaren/2023/uitgelicht-waarom-de-schattingen-van-het-aantal-arbeidsmigranten-sterk-varieren

**Deze norm wordt jaarlijks vastgesteld door de IND. In 2025 is de ondergrens voor een kennismigrant van boven de 30 jaar € 5.688 bruto maandsalaris zonder vakantiegeld, of € 4.171 onder de 30 jaar.

Arbeidsmigratie is landelijk een groeiend fenomeen dat voordelen heeft, maar ook uitdagingen kent

Het aantal arbeidsmigranten in Nederland is de afgelopen jaren gestegen. Door de aanhoudende tekorten op de arbeidsmarkt vormen zij voor veel werkgevers een belangrijke oplossing. Arbeidsmigranten zijn vaak afkomstig uit landen waar de sociaaleconomische omstandigheden minder gunstig zijn. Hierdoor zijn zij doorgaans bereid om werk te verrichten tegen lagere lonen en onder minder gunstige arbeidsvoorwaarden dan Nederlandse werknemers. Deze kwetsbare positie maakt hen gevoelig voor misstanden, zoals slechte arbeidsomstandigheden, onzekere contracten en gebrekkige huisvesting.

Hoewel arbeidsmigranten dus een bijdrage leveren aan het oplossen van personeelstekorten, brengt hun aanwezigheid ook maatschappelijke uitdagingen met zich mee. De coronacrisis heeft de bestaande problemen verscherpt en zichtbaar gemaakt. In reactie daarop heeft de Commissie Roemer in 2020 adviezen uitgebracht om de positie van arbeidsmigranten structureel te verbeteren.*

Enkele van de landelijke trends en uitdagingen rondom arbeidsmigratie staan in de kaders hieronder.

Huidige situatie en trends

- Tussen 2012 en 2022 is het aantal migranten uit de EU met arbeid als migratiedoel gestegen van 71.170 naar 182.395. Daarnaast verbleven in 2022 nog 105.670 niet-EU burgers in Nederland met arbeid als migratiedoel. Deze groep betreft met name kenniswerkers met een hoog inkomen.**
- De meeste arbeidsmigranten komen uit Oost-Europa. Hoewel de groep Poolse arbeidsmigranten nog steeds het grootst is, neemt de omvang van deze groep af en komen in de laatste jaren meer mensen uit Roemenië en Bulgarije naar Nederland. Ook het aantal Zuid-Europese arbeidsmigranten groeit.
- Van alle migranten die jaarlijks naar Nederland komen is ongeveer de helft arbeidsmigrant.
- 65% van de arbeidsmigranten vertrekt binnen 5 jaar. Arbeidsmigranten die samenwonen of kinderen hebben, blijven gemiddeld langer.***

Problematiek en uitdagingen

- Er is sprake van een woningtekort en slechte huisvesting. Door verkamering en overbewoning komt de leefbaarheid in wijken onder druk te staan en ontstaan spanningen met buurtbewoners. Daarnaast leven arbeidsmigranten vaak in erbarmelijke omstandigheden en zijn ze kwetsbaar voor dakloosheid door slechte contracten en overbewoning.
- Er is een grote afhankelijkheid van uitzendbureaus. Veel arbeidsmigranten werken via een uitzendbureau en vaak wordt zowel werk als huisvesting door deze partijen geregeld. Daarmee zijn arbeidsmigranten in grote mate afhankelijk van deze uitzendbureaus.
- Malafide praktijken zoals slechte loon- en arbeidsvoorwaarden en misbruik van regelgeving komen regelmatig voor.
- De druk op lokale voorzieningen neemt toe, met name door de groei van het aantal dakloze arbeidsmigranten.
- Door gebrekkige registratie is geen zicht op het daadwerkelijke aantal arbeidsmigranten dat in Nederland verblijft. Daarbij komt dat arbeidsmigranten door verkeerde registratie geen rechten opbouwen en gemeenten bekostiging mislopen.

* Aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten, (2020). Geen tweederangsburgers. Aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan, Den Haag.
** Merk op dat de registratie van arbeidsmigranten complex is, en deze cijfers daarom ook beperkt betrouwbaar zijn. Zie Dashboard Migratiemotieven.
*** CBS (2025). Komen en gaan van arbeidsmigranten in de periode 2005-2021. https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2025/komen-en-gaan-van-arbeidsmigranten-in-de-periode-2005-2021?onepage=true

In recente jaren is er meer maatschappelijke en politieke aandacht voor arbeidsmigratie, waardoor er steeds meer beleid wordt ontwikkeld om problemen te verminderen

Er is steeds meer aandacht voor beleid rondom arbeidsmigratie

Het advies van de commissie Roemer bevat een serie aanbevelingen die de positie van arbeidsmigranten moet verbeteren. Sinds de oplevering van het rapport in 2020 zijn verschillende maatregelen genomen die volgen uit de adviezen in dit rapport. De voorgestelde maatregelen zijn gericht op zes pijlers:

1. Regulering van de uitzendsector
2. Betere registratie
3. Verbetering van huisvesting
4. Toegang tot zorg
5. Versterking toezicht en handhaving
6. Structurele beleidsinbedding.

De aanbevelingen hebben tot nu toe onder andere geleid tot de invoering van de Wet goed verhuurderschap (2023), waarmee gemeenten verhuurders kunnen controleren om zo misstanden in de huisvesting van arbeidsmigranten aan te kunnen pakken. Ook is een wetsvoorstel ingediend waarmee een toelatingsstelsel voor uitzendbureaus wordt georganiseerd (Wet toelating terbeschikkingstelling van arbeidskrachten, Wtta). De verwachting is dat deze wet per 1 januari 2026 in werking treedt. Verder zijn stappen gezet om de registratie, informatievoorziening en toegang tot zorg te verbeteren. Daarnaast is de capaciteit van de Nederlandse Arbeidsinspectie uitgebreid om het toezicht en de handhaving te versterken.

Arbeidsmigratie leidt tot maatschappelijke en politieke discussie

De aanbevelingen van de commissie Roemer hebben geleid tot een bredere discussie op nationaal niveau over de rol en impact van arbeidsmigratie. Enerzijds wordt arbeidsmigratie gezien als een oplossing voor personeelstekorten en het borgen van economische continuïteit in sectoren die sterk afhankelijke zijn van laag- en middelgeschoolde arbeid. Bijvoorbeeld in sectoren als de tuinbouw, logistiek en voedselproductie.

Anderzijds leidt de toestroom van arbeidsmigranten ook tot zorgen over sociale cohesie, verdringing op de woningmarkt, druk op het onderwijs en de zorg, en risico's op uitbuiting. Daarnaast bestaat het risico dat afhankelijkheid van goedkope arbeidskrachten de verbetering van arbeidsvoorwaarden en lonen vertraagt.

Ook is het de vraag in hoeverre arbeidsmigratie een duurzaam antwoord kan bieden op maatschappelijke uitdagingen zoals vergrijzing en tekorten in sectoren als het onderwijs en de zorg. Uit arbeidsmigratie volgt uiteindelijk ook weer vergrijzing, dus de oplossing is waarschijnlijk slechts tijdelijk.*

Het Rijk zet in op de versterking van de regie van gemeenten rond dit vraagstuk, in ieder geval in de oplossing van problemen op bijvoorbeeld de woningmarkt, bijvoorbeeld door middel van de Wet goed verhuurderschap. Deze wet geeft gemeenten meer mogelijkheden om eisen te stellen aan de verhuur van woningen. De verantwoordelijkheden van gemeenten op dit terrein vloeien echter niet alleen voort uit deze wet, maar ook uit andere wettelijke kaders die zien op toezicht op huisvesting en informatievoorziening richting inwoners. Gemeenten hebben daarmee een belangrijke rol in zowel de uitvoering als de handhaving van beleid.

* Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050, (2024). Gematigde groei – Rapport van de Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050, Den Haag

2. Onderzoeksopzet

Dit onderzoek doorliep vier stappen

Het onderzoek naar arbeidsmigratie in Zoetermeer is uitgevoerd in vier stappen. Deze stappen bouwen voort op elkaar en vormen gezamenlijk een integraal onderzoek waarmee zowel kwantitatieve inzichten als kwalitatieve duiding zijn verzameld.

Stap 1 – Oriëntatie en contextanalyse

Op basis van bureauonderzoek en gesprekken met beleidsmedewerkers is een eerste beeld geschetst van het lokale beleid en de organisatie rondom arbeidsmigratie. Deze stap heeft de basis gelegd voor het verdere onderzoek.

Stap 2 – Kwantitatieve analyse

In deze fase is onderzocht hoeveel arbeidsmigranten zich in Zoetermeer bevinden en welke specifieke kenmerken deze groep heeft. Hiervoor is gebruikgemaakt van microdata van het CBS.

Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd in samenwerking met onderzoeksbureau Decisio. De analyse heeft concrete cijfers opgeleverd over de omvang van de populatie, verblijfsduur, woonsituatie en arbeidsmarktpositie. Deze inzichten zijn vastgelegd in een afzonderlijke memo en vormen het fundament voor de kwalitatieve verdieping.

Stap 3 – Kwalitatieve verdieping

In het derde deel van het onderzoek zijn de kwantitatieve inzichten aangevuld met kwalitatieve bevindingen, verzameld via interviews. Deze gesprekken zijn semigestructureerd gevoerd en hebben inzicht gegeven in de werking van beleid in de praktijk, knelpunten en recente ontwikkelingen. Daarnaast is een bijeenkomst met raadsleden georganiseerd, gericht op hun informatiebehoefte en rolopvatting. De opbrengsten zijn opgenomen in deze rapportage.

Stap 4 – Afronding en wederhoor

Het conceptrapport is voorgelegd aan de ambtelijke organisatie voor wederhoor. De ontvangen feedback is verwerkt in het eindrapport De conclusies en aanbevelingen van de Rekenkamer zijn opgenomen in een aparte nota.

3. Bevindingen

CBS-data over arbeidsmigranten schetsen geen eenduidig beeld

We geven een kwantitatief beeld bij de arbeidsmigranten in Zoetermeer

Op basis van CBS-microdata kunnen we een beeld schetsen van de aantallen arbeidsmigranten in Zoetermeer. Daarbij maken we onderscheid tussen arbeidsmigranten die *wonen* in Zoetermeer en arbeidsmigranten die *werken* in Zoetermeer. De tabellen geven deze cijfers (en die van vergelijkbare* gemeenten) weer voor 2023.

Er zijn belangrijke kanttekeningen bij deze cijfers

Cijfers op basis van BRP-registratie zijn beperkt betrouwbaar. Onderzoek van enige tijd geleden laat zien dat naar schatting 50% van de arbeidsmigranten ingeschreven staat in de BRP.** Ook het aantal werkzame arbeidsmigranten is slechts een grove schatting: de registratie van de werkgever verloopt via het hoofdkantoor, niet de werklocatie. In combinatie met het feit dat veel arbeidsmigranten werken via uitzendbureaus, vertekent dit de feitelijke locatie.

Er wonen relatief weinig arbeidsmigranten in Zoetermeer

Zoetermeer heeft een relatief kleine BRP-geregistreerde populatie arbeidsmigranten vergeleken met soortgelijke gemeenten. Het is op basis van de data niet te verklaren waarom dit het geval is. Het totale aantal is ongeveer verdubbeld sinds 2010. Deze groei verloopt gestaag met ongeveer 5,8% per jaar. Dit houdt ongeveer gelijke tred met de gemiddelde groei in Zuid-Holland in die periode (jaarlijks 6%).

Het aantal werkende arbeidsmigranten is meer richting het gemiddelde van de soortgelijke gemeenten. De groei van het aantal werkende arbeidsmigranten is grilliger dan de wonende: tot 2016 neemt het aantal nauwelijks toe, waarna het hard maar onregelmatig stijgt. De groei tussen 2010 en 2023 bedraagt ongeveer 4,8% per jaar, iets minder dan het gemiddelde in Zuid-Holland (5,5%).

Het lijkt erop dat veel van de in Zoetermeer woonachtige arbeidsmigranten pendelen naar andere gemeenten. 79% van de BRP-geregistreerde arbeidsmigranten in Zoetermeer werkt in een andere gemeente. Van de in Zoetermeer werkende arbeidsmigranten woont 89% in een andere gemeente.

* Deze gemeenten zijn in overleg met de Rekenkamer geselecteerd omdat ze op verschillende manieren belangrijke karakteristieken delen met Zoetermeer. Zo zijn Almere en Nieuwegein ook nieuwe steden, en kennen de andere steden soortgelijke bevolkingssamenstelling en sociale problematiek.

** Van der Heijden, Cruyff en Van Gils (2013). Aantallen geregistreerde en niet-geregistreerde burgers uit MOE-landen die in Nederland verblijven. Rapportage schattingen 2009 en 2010.

Aantal BRP-geregistreerde **wonende** arbeidsmigranten in Zoetermeer en vergelijkbare gemeenten in 2023

Gemeente	BRP-geregistreerde wonende arbeidsmigranten	Aantal inwoners	Aandeel wonende arbeidsmigranten in bevolking
Zoetermeer	1.620	128.434	1,26%
Almere	5.775	222.825	2,59%
Alphen a/d Rijn	2.485	114.966	2,16%
Purmerend	1.560	95.168	1,64%
Capelle a/d IJssel	1.400	67.925	2,06%
Nieuwegein	1.220	65.426	1,86%

Aantal **werkzame** arbeidsmigranten in Zoetermeer en vergelijkbare gemeenten in 2023

Gemeente	Werkende arbeidsmigranten	Werkzame beroepsbevolking	Aandeel werkende arbeidsmigranten in werkzame beroepsbevolking
Zoetermeer	2.965	68.000	4,4%
Almere	4.680	126.000	3,7%
Alphen a/d Rijn	2.640	64.000	4,1%
Purmerend	820	52.000	1,6%
Capelle a/d IJssel	2.625	36.000	7,3%
Nieuwegein	3.160	36.000	8,8%

Bron: Decisio (2025); op basis van CBS Microdata
Let op: zowel de BRP-registratie van arbeidsmigranten als hun werklocatieregistratie zijn beperkt accuraat. Zie de lopende tekst voor uitleg.

/Andersson Elffers Felix

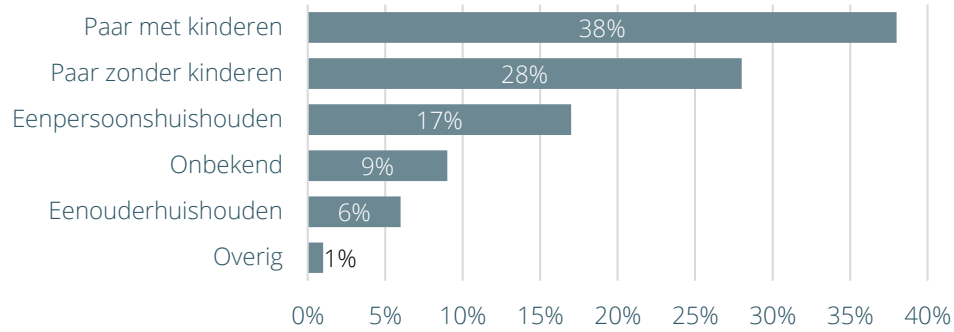
Arbeidsmigranten in Zoetermeer zijn vaker gezinnen en wonen er relatief lang

Er wonen meer stellen en gezinnen in Zoetermeer dan gemiddeld landelijk
Zoetermeer heeft een relatief hoog aantal stellen met en zonder kinderen onder arbeidsmigranten. Twee-derde van de arbeidsmigranten in Zoetermeer valt in deze categorie, terwijl landelijk 72% van de arbeidsmigranten alleenstaand is.* In vergelijking met de vergelijkbare gemeenten is dit verschil overigens minder groot: ook zij hebben meer stellen dan het landelijk gemiddelde. In 2023 waren 695 kinderen van arbeidsmigranten geregistreerd in Zoetermeer. Het overgrote deel hiervan is in de basisschoolleeftijd.

Veel arbeidsmigranten verblijven langer dan vijf jaar in Zoetermeer
Als wordt gekeken naar het cohort dat in 2017 registreerde in de BRP in Zoetermeer, blijkt dat iets meer dan de helft langer dan 5 jaar in Nederland verbleef. Landelijk liggen deze cijfers een stuk lager: twee-derde van de arbeidsmigranten vertrekt binnen 5 jaar.* De gezinssamenstelling van de arbeidsmigranten die in Zoetermeer wonen is hiervoor waarschijnlijk een verklaring. Onderzoek toont namelijk aan dat de vertrekkans van arbeidsmigranten groter is bij alleenwonenden. Dit effect is significant, ook wanneer wordt gecontroleerd op demografische factoren en baankenmerken.*

* CBS (2025). Komen en gaan van arbeidsmigranten in de periode 2005-2021. https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2025/komen-en-gaan-van-arbeidsmigranten-in-de-periode-2005-2021?onepage=true

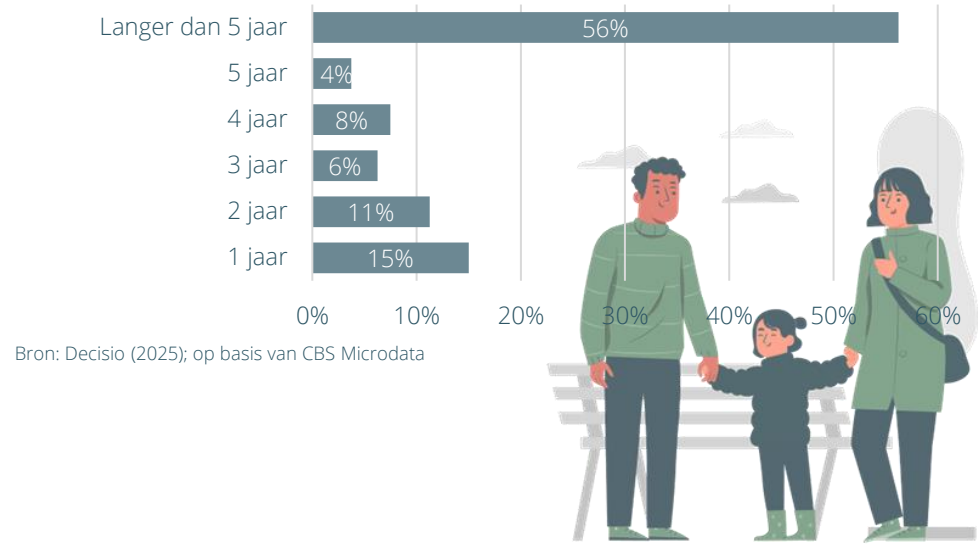
Samenstelling van BRP-geregistreerde huishoudens van arbeidsmigranten in Zoetermeer, 2023

Aantal BRP-geregistreerde kinderen van arbeidsmigranten in Zoetermeer, 2023

	0 t/m 3 jaar	4 t/m 11 jaar	12 t/m 17 jaar	Totaal
Aantal kinderen	210	345	140	695

Verblijfsduur van BRP-geregistreerde arbeidsmigranten uit aankomstjaar 2017 in Zoetermeer, 2023

Bron: Decisio (2025); op basis van CBS Microdata

/Andersson Elffers Felix

Arbeidsmigranten in Zoeteremeer zijn veelal Oost-Europees en werken vaak via uitzendbureaus

De landen van herkomst en werksectoren passen in het landelijke patroon

De herkomstlanden van arbeidsmigranten in Zoetermeer zijn vergelijkbaar met de landelijke cijfers. De meeste arbeidsmigranten zijn Oost-Europees, met Polen en Bulgaren als grote groepen. Er zijn echter wel verschillen. Op landelijk niveau is bijna 45% afkomstig uit Polen, en 17% uit Roemenië.* Deze groepen zijn relatief minder prominent in Zoetermeer. Daarnaast is de grote hoeveelheid Slowaken en Belgen opvallend.

De werksectoren zijn ook vergelijkbaar met het landelijke beeld. Zoals benoemd in het eerste deel van dit rapport, werkt het grootste deel van de arbeidsmigranten in uitzendconstructies. Een constructie die vaak voorkomt is dat een uitzendbureau de migranten werft in het land van herkomst en zowel werk als huisvesting aanbiedt. Door de categorisering van het CBS, is het niet zichtbaar in welke sectoren deze uitzendbureaus actief zijn. Landelijk gaat dit vaak om de sectoren landbouw, logistiek, en bouw.**

Relatief veel arbeidsmigranten in Zoetermeer wonen in koopwoningen

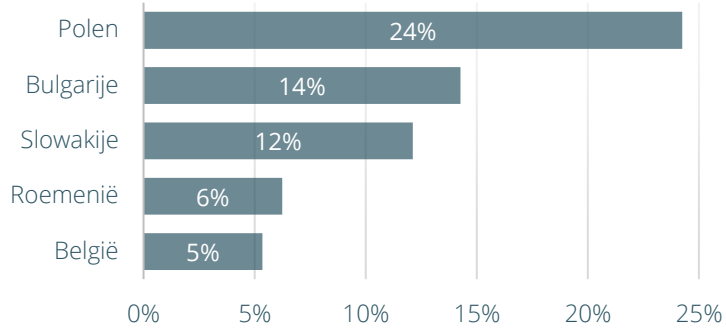
In de laatste grafiek is te zien dat de BRP-geregistreerde arbeidsmigranten in Zoetermeer meestal in huurwoningen wonen. Desondanks is het aandeel koopwoningen opvallend hoog in Zoetermeer. Landelijk woont rond de 20% van de arbeidsmigranten in een koopwoning. Hierbij speelt mee dat het percentage een stuk hoger ligt bij arbeidsmigranten die langer dan 5 jaar in Nederland aanwezig zijn (35%) dan bij arbeidsmigranten die minder dan 3 jaar in Nederland zijn (5%).*** Het hoge aandeel arbeidsmigranten die lang in Zoetermeer verblijven kan dit hogere percentage daarom deels verklaren. Een andere verklaring is dat arbeidsmigranten regelmatig wonen in koopwoningen van een particuliere eigenaar, zonder dat ze zelf eigenaar zijn.

* CBS (2024). Migrantenmonitor 2022. Den Haag. https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2023/46/migrantenmonitor-2021-en-2022.

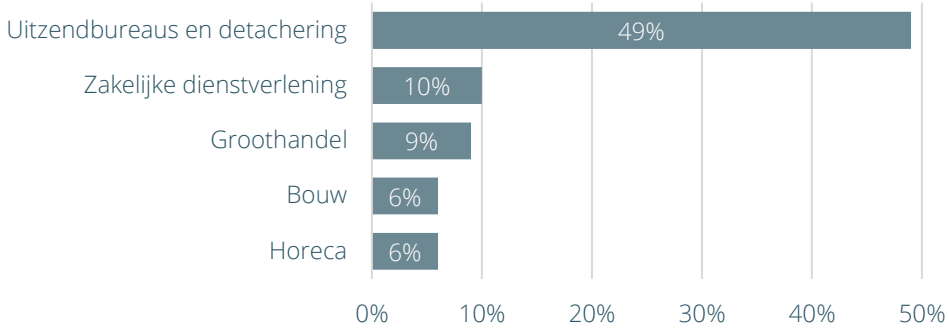
** NBBU (2024). Factsheet arbeidsmigranten in Nederland 2023. https://www.nbbu.nl/nl/nieuws/meerderheid-arbeidsmigranten-werkt-niet-als-uitzendkracht.

*** Het Kenniscentrum Arbeidsmigranten (2023). De woon- werk- en leefsituatie van arbeidsmigranten in Nederland. https://hetkenniscentrumarbeidsmigranten.nl/de-woon-werk-en-leefsituatie-van-arbeidsmigranten-in-nederland/. p. 34-35.

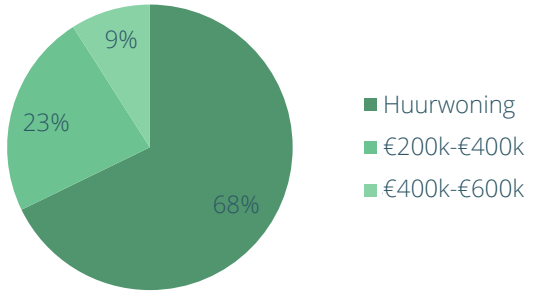
Belangrijkste vijf herkomstlanden in Zoetermeer, 2023

Belangrijkste vijf werksectoren in Zoetermeer, 2023

Verdeling huur en- koopwoning van BRP-geregistreerde arbeidsmigranten in Zoetermeer, met uitsplitsing naar WOZ-waarde, 2023

Bron: Decisio (2025); op basis van CBS Microdata

/Andersson Elffers Felix

Er is beperkt gemeentebeleid rondom arbeidsmigranten, maar op bepaalde thema's worden stappen gezet

In het algemeen speelt het thema arbeidsmigratie in beperkte mate in de gemeente. Er zijn twee domeinen waar actief beleid ontwikkeld wordt om problemen die arbeidsmigranten ervaren aan te pakken: registratie en handhaving van woonfraude. Ook wordt er binnen de arbeidsmarktregio (waarvan Zoetermeer de centrumgemeente is) een WIN-punt opgezet.* In andere domeinen is geen specifiek beleid voor arbeidsmigranten en is er ook beperkt zicht op wat er speelt rond het thema.

Zoetermeer zet in navolging van het Roemerrapport in op registratie en wonen

De voornaamste ontwikkelingen rondom arbeidsmigranten in de gemeente bevinden zich op deze twee thema's. Zo is begin 2025 een beleidsdocument over de basisregistratie persoonsgegevens (BRP) vastgesteld door het College van B&W.** Dit stuk actualiseert de werking van de BRP in het algemeen, en besteedt aandacht aan de verbetering van registratie. Voor het eerst staat het stuk nadrukkelijk stil bij de registratie van arbeidsmigranten die langer dan vier maanden in Zoetermeer wonen, maar zich niet inschrijven in de BRP. Het stuk stelt onder andere de doelstelling dat minstens 95% van alle adressen kloppende registratie van bewoners hebben. Om dat te bewerkstelligen worden er vaker adresonderzoeken uitgevoerd, worden verhuizingen getoetst op risicoprofielen, en worden er jaarlijks minstens 100 steekproefcontroles uitgevoerd.

Naast registratie, is er ook aandacht voor wonen en woonfraude. De werkgroep woonfraude binnen de gemeente houdt zich bezig met dit thema, waarbinnen arbeidsmigranten een bijzonder aandachtspunt zijn. De werkgroep komt in haar controles met enige regelmaat ongeregistreerde arbeidsmigranten tegen. Dat gebeurt met name bij controles op leegstaande woningen, waar soms ongeregistreerde arbeidsmigranten in blijken te wonen. De werkgroep zet erop in om hen (desnoods ambtshalve) in te schrijven. Exacte aantallen zijn hierover niet bekend. Hierbij treedt echter een waterbedeffect op: uitzendbureaus verplaatsen soms arbeidsmigranten die worden benaderd door een gemeente simpelweg naar een andere gemeente. Daar begint de cyclus van anonimiteit weer opnieuw. De Landelijke Aanpak Adreskwaliteit, een samenwerking van publieke organisaties die op landelijk niveau kwaliteit van BRP inschrijvingen controleert, is aangesteld om deze problemen aan te pakken.

De gemeente werkt aan een specifiek beleidsstuk over wonen, maar het beleidsstuk BRP staat hier ook bij stil. De werkgroep woonfraude maakt afspraken met werkgevers, uitzendbureaus en verhuurders over het bekendmaken van arbeidsmigranten bij de gemeente, en het informeren en aansporen van arbeidsmigranten rondom registratie. De gemeente zet er hierbij op in om deze private partijen te wijzen op hun rol en verantwoordelijkheid bij dit thema. Ten slotte stelt het beleidsstuk ook de doelstelling om het vertrek van alle bewoners (waaronder expliciet arbeidsmigranten) te registreren.

Vanuit de werkgroep woonfraude zijn er ook plannen om afspraken te maken met grote werkgevers in de regio. In mei is de werkgroep met een onderzoek gestart naar de kansen die er liggen om samen met werkgevers de problematiek rond huisvesting van arbeidsmigranten aan te pakken. Vanwege dit lopende proces is besloten om deze werkgevers en uitzenders niet te bevragen voor het rekenkameronderzoek.

* Op de volgende pagina wordt het WIN-punt nader toegelicht

** Gemeente Zoetermeer (2025). Beleidsdocument BRP 2025-2028. https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR735321/1?.

De ontwikkeling van een WIN-punt kan helpen bij centrale informatievoorziening voor arbeidsmigranten

Arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal zet een WIN-punt op
Work In NL (WIN)-punten zijn een initiatief van het Ministerie van SZW.* Deze informatiepunten zijn bedoeld om arbeidsmigranten in hun eigen taal van informatie te voorzien over rechten, plichten, en voorzieningen binnen Nederland. In navolging op de pilot 'Brabants Migratie Informatie Punt' waarin vijf arbeidsmarktregio's hebben geëxperimenteerd met verschillende vormen van dienstverlening, is nu de intentie van SZW dat elke arbeidsmarktregio een WIN-punt inricht zodat een landelijk dekkend netwerk ontstaat. Hiervoor is vanuit het ministerie subsidie beschikbaar gesteld.

Gemeente Zoetermeer is de centrumgemeente van arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal. De programmamanager van de arbeidsmarktregio heeft gezamenlijk met de regio Midden-Holland subsidie aangevraagd voor de oprichting van een WIN-punt, en is van plan om in 2025 een projectleider aan te trekken die dit zal uitvoeren. De precieze vorm van het WIN-punt staat nog niet vast. In andere regio's heeft dit de vorm van een website, een fysiek loket, of bijvoorbeeld mobiele eenheden in busjes die stationeren op plekken waar veel arbeidsmigranten samenkomen.

Omdat het informatiepunt nog in ontwikkeling is, biedt dit de gemeente de kans om onderwerpen die belangrijk zijn voor nieuwe inwoners van Zoetermeer op te nemen in de informatievoorziening van het WIN-punt en om samen te werken met andere gemeenten in de regio. Daarbij kan worden geprofiteerd van de ervaringen die zijn opgedaan bij al geopende WIN-punten, en van de geïdentificeerde succesfactoren. Denk hierbij aan het inzetten van medewerkers die de moedertaal van arbeidsmigranten spreken en het realiseren van een fysieke locatie buiten het gemeentehuis.

* Zie https://www.arbeidsmigratieingoedebanen.nl/thema-informatie--dienstverlening-maatregelen/landelijk-dekkende-informatievoorziening.

Op sommige beleidsterreinen is er geen gemeentebeleid in Zoetermeer en is de verwachting ook niet dat dit er binnenkort komt

Op veel andere beleidsterreinen heeft de gemeente geen specifiek beleid of doelstellingen rondom arbeidsmigranten. Voor sommige domeinen komt dat door beperkt zicht op en kennis van arbeidsmigranten. In andere gevallen is het echter een bewuste keuze en wordt het ook niet wenselijk gezien om specifiek beleid te ontwikkelen voor deze groep. Drie domeinen verdienen hier aandacht, namelijk maatschappelijke opvang, onderwijs (regulier en voor volwassenen) en sociale zekerheid.

Zoetermeer heeft geen eigen maatschappelijke opvang

In veel grote steden staat het thema arbeidsmigratie op de kaart vanwege problemen rond dakloosheid en druk op de maatschappelijke opvang. Arbeidsmigranten zijn immers kwetsbaar voor het verlies van inkomen en onderdak. Dakloosheid is tevens problematiek die zichtbaar is in een stad, in tegenstelling tot zaken als woonfraude of gebrekkige registratie.

In Zoetermeer is de organisatie van de maatschappelijke opvang uitbesteed aan de gemeente Den Haag als centrumgemeente in de gelijknamige regio. De locaties bevinden zich ook in gemeente Den Haag. Zoetermeer heeft als taak om mensen die in aanmerking komen voor de maatschappelijke opvang door te verwijzen. Er is geen intentie om deze situatie te wijzigen. Zoetermeer ontvangt periodiek lijsten met namen van mensen die ingeschreven staan in Zoetermeer en die zich gemeld hebben bij de maatschappelijke opvang, maar in de opvang wordt niet gevraagd naar de nationaliteit van mensen. Op basis van deze gegevens kan dus niet worden vastgesteld hoe groot het aandeel arbeidsmigranten is van de hele populatie inwoners van Zoetermeer die aanspraak maakt op maatschappelijke opvang. De regio voert op dit moment de meer gedetailleerde ETHOS-telling* naar dak- en thuisloosheid uit. De resultaten van deze telling worden begin oktober bekend gemaakt. De verwachting is dat hiermee de gegevens rondom dak- en thuisloosheid accurater worden.

* Een ethos-telling is een methode om het werkelijke aantal dak- en thuisloze mensen in kaart te brengen door middel van lokale, persoonsgerichte tellingen met hulp van veldwerkers, ervaringsdeskundigen, opvangorganisaties en zorginstellingen.

Kinderen van arbeidsmigranten ontvangen regulier onderwijs in schakelklassen

De minderjarige kinderen van arbeidsmigranten in Zoetermeer hebben leerplicht en kunnen aanspraak maken op het onderwijs in de gemeente. De gemeente heeft ‘taalklassen’ op twee basisscholen en ‘internationale schakelklassen (ISK)’ op twee locaties. In deze klassen krijgen alle kinderen die geen Nederlands spreken maximaal 2 jaar onderwijs, of totdat ze voldoende Nederlands hebben geleerd om in reguliere klassen in te stromen. De scholen worden hiervoor bekostigd. Er wordt vanuit de gemeente of scholen geen onderscheid gemaakt tussen kinderen van bijvoorbeeld asielzoekers of kinderen van arbeidsmigranten. Dat wordt ook niet als wenselijk gezien. Er is dus geen zicht op het aantal kinderen van arbeidsmigranten.

Er wordt meer ingezet op taalonderwijs aan volwassenen via WEB-fondsen

De gemeente heeft een hogere specifieke uitkering ontvangen om extra taalonderwijs aan niet-inburgeringsplichtige volwassenen aan te bieden. Dit loopt via de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). Deze aanvullende WEB-gelden van SZW zijn voornamelijk gericht op ontheemden uit Oekraïne, maar mogelijk ook op arbeidsmigranten van toepassing. De gelden worden gebruikt voor formeel (leidend tot een certificaat, vaak tegen betaling) en informeel (bijvoorbeeld sociale programma’s, vaak gratis) taalonderwijs. De gemeente heeft lopende contracten met verschillende aanbieders. Deze rapporteren periodiek statistieken over de deelnemers, waaronder land van herkomst. Deze cijfers doen niet vermoeden dat arbeidsmigranten een grote groep zijn onder de gebruikers van deze taallessen. Verder kunnen arbeidsmigranten in Zoetermeer geen aanspraak maken op inburgeringsvoorzieningen.

Arbeidsmigranten lijken geen grote aanspraak te maken op sociale zekerheid

Bij de toekenning van uitkeringen wordt niet geregistreerd of iemand arbeidsmigrant is of niet. De inschatting van betrokken gemeenteambtenaren is dat de aantallen aanvragen van personen uit landen waar veel arbeidsmigranten vandaan komen beperkt zijn.

De Raad zoekt naar aanknopings-punten op dit thema

Signalen rondom arbeidsmigranten bereiken de raad tot nu toe beperkt
Gemeenteraadsleden uit Zoetermeer gaven in een gesprek over de bevindingen van dit onderzoek aan dat arbeidsmigranten tot nu toe een kleine rol hebben in hun werkzaamheden. Landelijke ontwikkelingen zoals het Roemer-rapport zijn bij hen bekend, maar de vertaling naar lokaal niveau is nog beperkt. Dat is niet heel wonderlijk, aangezien de eerste beleidsdocumenten met een specifieke focus op arbeidsmigranten vrij recentelijk zijn verschenen. Vanuit de inwoners van Zoetermeer komen er ook beperkt signalen over arbeidsmigranten bij de raad terecht. De gevallen waarin dit wel gebeurt, gaan vaak over woonoverlast veroorzaakt door zeer intensieve bewoning van kleine woningen.

De raad ziet de relevantie van dit thema en zoekt handelingsperspectieven
Verschillende raadsleden gaven aan dat de economische- en sociale impact van arbeidsmigranten wel degelijk hun aandacht verdient. Arbeidsmigranten zijn immers ook burgers van Zoetermeer, des te meer gezien het relatief hoge aandeel arbeidsmigranten dat langere tijd in de gemeente verblijft. Richting de toekomst zijn de raadsleden met name geïnteresseerd in de rol die arbeidsmigranten kunnen spelen in het vervullen van functies in economische sectoren met tekorten, zoals de zorg. Daarvoor hebben ze zicht nodig op de verwachte economische ontwikkelingen van de gemeente. Ook onderschrijven ze het belang van de uitvoering van de aanbevelingen van het Roemerrapport op gemeentelijk niveau. Wel zoeken ze naar concrete handvatten om hierin hun controlerende taak te vervullen. Dit rapport kan als eerste stap dienen.